

Dyrektywa azotanowa

03.10.2006.

Dyrektywa 91/676/EWG w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz.U. WE L 375, z 31.12.1991, str. 1) artykuł 4 i 5

Art. 4

1. Państwa Członkowskie, w celu zapewnienia dla wszystkich wód ogólnego poziomu ochrony przed zanieczyszczeniem, w ciągu dwuletniego okresu od notyfikacji niniejszej dyrektywy:

a) ustanawiają zbiór lub zbiory zasad dobrej praktyki rolniczej, które mają zostać dobrowolnie wprowadzane w życie przez rolników, które powinny zawierać postanowienia obejmujące co najmniej pozycje określone w załączniku II A;

b) ustanawiają w miarę potrzeby program, obejmujący zapewnienie szkolenia i dostarczanie informacji dla rolników, wspierający stosowanie zbioru(zbiorów) zasad dobrej praktyki rolniczej.

Załącznik IIA Zbiór (zbiory) zasad dobrej praktyki rolniczej

Zbiór lub zbiory zasad dobrej praktyki rolniczej, mające na celu zmniejszenie zanieczyszczenia azotanami i uwzględniające warunki w różnych regionach Wspólnoty, powinny zawierać niektóre przepisy obejmujące następujące pozycje, w zakresie w jakim są one istotne:

1. okresy, kiedy rolnicze wykorzystanie nawozu jest niewłaściwe;
2. rolnicze wykorzystanie nawozu w terenie o dużym nachyleniu;
3. rolnicze wykorzystanie nawozu na gruntach nasyconych wodą, zatopionych, przemarzniętych lub pokrytych śniegiem;
4. warunki rolniczego wykorzystania nawozu w pobliżu cieków wodnych;
5. pojemność i konstrukcja pojemników do składowania odchodów zwierzęcych, w tym środki mające na celu zapobieganie zanieczyszczeniu wody przez spływ i przesiąkanie do wód podziemnych i powierzchniowych płynów zawierających odchody zwierzęce i ścieki z przechowywanych materiałów roślinnych, takich jak kiszonka;
6. procedura rolniczego wykorzystania, w tym dawki i równomierność rozprowadzania, zarówno nawozu chemicznego jak i odchodów zwierzęcych, które zapewniają utrzymanie strat substancji odżywczych do wody na dopuszczalnym poziomie.

2. Państwa Członkowskie przedkładają Komisji szczegółowe informacje o ich zbiorach zasad dobrej praktyki rolniczej, a Komisja włącza informacje w sprawie tych kodeksów do sprawozdania określonego w art. 11. W świetle otrzymanych informacji Komisja może, jeśli uzna to za niezbędne, przedstawić Radzie właściwe propozycje.

Art. 5

1. W ciągu dwuletniego okresu, po wstępnym wyznaczeniu określonym w art. 3 ust. 2, lub też w ciągu jednego roku od każdego dodatkowego wyznaczenia określonego w art. 3 ust. 4, Państwa Członkowskie do celów realizacji celów określonych w art. 1 ustanawiają programy działania w odniesieniu do wyznaczonych stref zagrożenia.

2. Program działania może odnosić się do wszystkich stref zagrożenia na terytorium danego Państwa Członkowskiego lub, w przypadku gdy Państwo Członkowskie uznaje to za właściwe, mogą zostać ustanowione różne programy dla różnych stref zagrożenia lub ich części.

3. Programy działań uwzględniają:

a) dostępne dane naukowo - techniczne, głównie w odniesieniu do odpowiednich udziałów azotu pochodzące ze źródeł rolniczych oraz pochodzącego z innych źródeł;

b) warunki środowiska w odpowiednich regionach zainteresowanych Państw Członkowskich.

4. Programy działania są wprowadzane w życie w ciągu czterech lat od ich ustanowienia i składają się z następujących obowiązkowych środków:

a) środków określonych w załączniku III;

b) tych środków, które Państwo Członkowskie określiło w zbiorze(-ach) zasad dobrej praktyki rolniczej ustalonym zgodnie z art. 4, z wyjątkiem tych, które zostały zastąpione środkami określonymi w załączniku III.

5. Ponadto, Państwa Członkowskie podejmują w ramach programów działania takie dodatkowe środki lub wzmożone działania, jakie uznają za niezbędne, jeśli na wstępie lub w świetle doświadczenia uzyskanego podczas wykonywania programów działania staje się widoczne, że środki określone w ust. 4 nie będą wystarczające do osiągnięcia celów określonych w art. 1. Wybierając środki lub działania, Państwa Członkowskie uwzględniają ich skuteczność i koszt w stosunku do innych możliwych środków zapobiegawczych.

6. Państwa Członkowskie sporządzają i wprowadzają w życie odpowiednie programy monitorowania, w celu dokonania oceny skuteczności programów działania ustanowionych na mocy niniejszego artykułu.

Państwa Członkowskie, które stosują art. 5 na całym terytorium kraju, monitorują zawartość azotanów w wodach (wodach powierzchniowych i gruntowych) w wybranych stacjach pomiarowych, co umożliwia ustalenie stopnia zanieczyszczenia tych wód azotanami pochodzące ze źródeł rolniczych.

7. Państwa Członkowskie co najmniej co cztery lata dokonują przeglądu i, w miarę potrzeby, zmieniają swoje programy działania, w tym także wszystkie środki dodatkowe podejmowane zgodnie z art. 5. Powiadamiają one Komisję o wszelkich zmianach tych programów działania.

Załącznik III

Środki, które należy włączyć do programów działania jak określono w art. 5 ust. 4 lit. a) 1. Środki powinny obejmować zasady odnoszące się do:

1) okresów, kiedy rolnicze wykorzystanie niektórych rodzajów nawozu jest zakazane;

2) pojemności zbiorników do przechowywania odchodów zwierzęcych; pojemność ta musi przekraczać pojemność wymaganą do przechowywania w najdłuższym okresie, podczas którego rolnicze wykorzystanie w strefie zagrożenia jest zabronione, z wyjątkiem przypadków, gdy może zostać dowiedzione właściwym władzom, iż wszelkie ilości odchodów zwierzęcych nadmierne w stosunku do rzeczywistej pojemności przechowywania, zostaną usunięte w sposób, który nie będzie szkodliwy dla środowiska;

3) ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów, zgodnie z dobrą praktyką rolniczą i uwzględniające cechy danej strefy zagrożenia, w szczególności;

a) warunki glebowe, rodzaj gleby i nachylenie terenu;

b) warunki klimatyczne, opady i nawadnianie;

c) zagospodarowanie gruntów oraz praktyki rolnicze, w tym system płodozmianu; które mają być oparte na równowadze między:

(i) możliwym do przewidzenia zapotrzebowaniem upraw na azot;

(ii) zasilaniem upraw azotem z gleby oraz z nawożenia, z uwzględnieniem:

- ilości azotu obecnego w glebie w czasie, kiedy uprawa zaczyna wykorzystywać go w znaczącym stopniu (ilości pozostające w końcu zimy),

- dopływu azotem przez mineralizację netto rezerw azotu organicznego w glebie,

- uzupełniania związków azotu z odchodów zwierzęcych,

- uzupełniania związków azotu pochodzącego z chemicznych nawozów i innych.

2. Środki te zapewniają, że dla każdego gospodarstwa rolnego lub hodowlanego ilość odchodów zwierzęcych, wykorzystywanych rolniczo każdego roku, w tym wprost od zwierząt, nie przekroczy określonej ilości na hektar. Ilość ta to ilość odchodów zwierzęcych zawierająca do 170 kg N. Jednakże:

a) dla pierwszego czteroletniego programu działania Państwa Członkowskie mogą zezwolić na ilość odchodów zawierającą do 210 kg N;

b) w trakcie i po pierwszym czteroletnim programie działania Państwa Członkowskie mogą ustalić ilości różne od ilości określonych powyżej. Ilości te muszą być ustalone tak, by nie stanowiły przeszkody w realizacji celów określonych w art. 1 i muszą być uzasadnione na podstawie obiektywnych kryteriów, na przykład:

- długich okresów wegetacji,

- upraw o wysokim poborze azotu,

- wysokim opadzie netto w strefie zagrożenia,

- gleb o wyjątkowo wysokiej zdolności denitryfikacji.

Jeśli Państwo Członkowskie zezwala na podstawie lit. b) na inną ilość, powiadamia Komisję, która zbada uzasadnienie zgodnie z procedurą ustanowioną w art. 9.

3. Państwa Członkowskie mogą obliczyć ilości określone w ust. 2 na podstawie liczby zwierząt.

4. Państwa Członkowskie powiadamiają Komisję o sposobie, w jaki stosują przepisy ust. 2. Na podstawie otrzymanych informacji Komisja może, jeśli uzna to za konieczne, przedstawić Radzie właściwe propozycje zgodnie z art. 11.

Załącznik III dyrektywy wymienia środki, jakie obowiązkowo należy włączyć do programów działań.

Przepisy niniejszej dyrektywy wdrożono w Polsce Ustawą Prawo wodne i Ustawą o nawozach i nawożeniu oraz rozporządzeniami:

4.1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2002r Nr2 14, poz.2093).

§ 1. Za wody wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych uznaje się wody zanieczyszczone oraz wody zagrożone zanieczyszczeniem, jeżeli nie zostaną podjęte działania ograniczające bezpośredni lub pośredni zrzut do tych wód azotanów i innych związków azotowych mogących przekształcić się w azotany, pochodzących z działalności rolniczej.

§ 2.

1. Za wody zanieczyszczone uznaje się:

1) śródlądowe wody powierzchniowe, a w szczególności wody, które pobiera się lub zamierza się pobierać na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia i wody podziemne, w których zawartość azotanów wynosi powyżej 50 mg NO₃/dm³ ;

2. Za wody zagrożone zanieczyszczeniem uznaje się:

1) śródlądowe wody powierzchniowe, a w szczególności wody, które pobiera się lub zamierza się pobierać na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia i wody podziemne, w których zawartość azotanów wynosi od 40 do 50 mg NO₃/dm³ i wykazuje tendencję wzrostową;

Wymogi w zakresie składowania nawozów i kiszzonek

4.2. Rozporządzenie MŚ z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. Nr 4, poz. 44 z 2003r.)

§1.1 Dla obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć, zwanych dalej "obszarami szczególnie narażonymi", opracowywane są programy działań obejmujące środki zaradcze do obowiązkowego stosowania, określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

§2 Programy działań na obszarach szczególnie narażonych są sporządzane na okres czterech lat.

Rozdział 5

3) Pojemność płyty gnojowej powinna zapewniać możliwość gromadzenia i przechowywania obornika przez okres co najmniej 6 miesięcy. Pojemność płyty zależy od wysokości przyzmy obornika. W praktyce powierzchnia płyty gnojowej, przy wysokości przyzmy obornika 2 m i wyłącznie alkierzowym systemie utrzymywania zwierząt, powinna wynosić około 3,5 m na 1 sztukę dużą. Powierzchnię tę zmniejsza się proporcjonalnie do czasu przebywania zwierząt na pastwisku.

5) Pojemność zbiorników na gnojowicę i na gnojówkę musi wystarczać na przechowywanie tych nawozów naturalnych przez okres co najmniej 6 miesięcy. W praktyce, na 1 dużą jednostkę przeliczeniową zwierząt w oborze rusztowej należy przewidzieć pojemność zbiornika na gnojowicę około 10 m³, a na 1 dużą jednostkę przeliczeniową w oborze płytkowej pojemność zbiornika na gnojówkę przynajmniej 2,5 m³.

8) Wszystkie produkowane w gospodarstwie pasze soczyste powinny być przechowywane w specjalnych zbiornikach [silosach] lub na płytach usytuowanych w odpowiedniej odległości od zabudowań i granic zagrody wiejskiej.

9) Przy kiszeniu świeżej masy roślinnej wycieka przeciętnie około 0,2 m³ soku z 1 tony zakiszanej zielonej masy. Soki kiszunkowe powinny być odprowadzane do studzienek zbiorczych, stanowiących integralną część składową silosów płaskich lub wieżowych. Niezależnie od studzienek zaleca się stosowanie na dno silosu płaskiego warstwy pociętej słomy, zatrzymującej soki kiszunkowe. Jedna tona pociętej słomy może wchłonąć do 2,5 m³ soku.

11) Nie zaleca się sporządzania przyzm kiszunkowych bezpośrednio na gruncie, gdyż soki kiszunkowe przenikają wtedy do wód gruntowych, a ponadto następuje zanieczyszczenie gleby pod przyzmą. Zalecanym sposobem konserwacji pasz jest sporządzanie sianokiszzonek, z których nie ma praktycznie wycieków soków. Bele sianokiszzonek mogą być przechowywane w dowolnym miejscu, nawet na otwartej przestrzeni.

§5.1. Na potrzeby kontroli i monitorowania oraz dokumentowania stosowania środków zaradczych, określonych w programach działań, sporządza się następujące dokumenty:

- 1) bilans azotu w gospodarstwie wykonany metodą "na powierzchni pola";

- 2) plan nawożenia w gospodarstwie.

§5.2. Bilans azotu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, sporządzają odpowiednie służby kontrolne lub monitorujące.

§5.3. Obliczenie bilansu azotu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, wykonuje się, stosując wskaźniki i program komputerowy opracowane przez Instytut Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa z siedzibą w Puławach.

§5.4. Wzory dokumentów, o których mowa w ust. 1, określa załącznik nr 2 do rozporządzenia.

Wymogi w zakresie stosowania nawozów

4.3. Ustawa z dnia 26 lipca 2000r. o nawozach i nawożeniu (Dz. Nr 89, poz. 991z późn. zm. Dz. U. Nr 91. poz. 876 z 2004 r. Dz. U. Nr 249. poz. 2103 z 2005 r). o zmianie ustawy o nawozach i nawożeniu:

Art. 13.1. Zabrania się stosowania nawozów:

- 1) na glebach zalanych wodą oraz przykrytych śniegiem lub zamrzniętych do głębokości 30 cm (nie dotyczy stosowania nawozów w stawach, wykorzystywanych do chowu lub hodowli ryb),

2) naturalnych w postaci płynnej oraz azotowych na glebach bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10%,

3) naturalnych w postaci płynnej podczas wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi,

4) organicznych i organiczno-mineralnych otrzymanych z ubocznych produktów zwierzęcych lub zawierających takie produkty - na pastwiskach.

4.4. Rozporządzenie MR i RW z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz.U. Nr 60, poz. 616 z2001r).:

§2.4. Nawozy naturalne oraz organiczne w postaci stałej oraz płynnej mogą być stosowane tylko w okresie od dnia 1 marca do dnia 30 listopada, z wyjątkiem nawozów stosowanych na uprawy pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe).

§3.3. Stosowanie nawozów naturalnych oraz organicznych w postaci stałej podczas wegetacji roślin (pogłównie) dopuszczalne jest tylko na użytkach zielonych i na wieloletnich uprawach polowych.

§3.5. Nawozy naturalne oraz organiczne stosowane na gruntach ornych powinny być przykryte lub wymieszane z glebą nie później niż następnego dnia po ich zastosowaniu, z wyjątkiem nawozów stosowanych w lasach oraz na użytkach zielonych.

§3.6. Nawozy naturalne mogą być stosowane w odległości co najmniej 20 m od strefy ochronnej źródeł, ujęć wody, brzegu zbiorników oraz cieków wodnych, kąpielisk zlokalizowanych na wodach powierzchniowych oraz obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Art. 17.4. Nawozy mineralne, organiczne i organiczno-mineralne w postaci płynnej należy przechowywać w zamkniętych opakowaniach lub w szczelnych, przystosowanych do tego celu zbiornikach.